

STICHTING BEHOUD ERFGOED OIRSCHOT

SECRETARIAAT; Parallelweg 5688 VP -- S.BEO@HOTMAIL.COM -- WEBSITE WWW.SBEO.NL

Zienswijze SBEO op boomteeltvisie gemeente Oirschot

November 2010

1. Inleiding

De gemeente Oirschot is gelegen tussen de natuurgebieden de Mortelen, s'Heerenvijvers en Baest en kent gave oude cultuurlandschappen met de zeer oude open akkercomplexen, bolle akkers, de plaggen-esdekken met belangrijke geomorfologische en bodemkundige zones en de beekdalen van de Groote en Kleine Beerze. De gemeente Oirschot is een "Monument in het Groen." Er zijn nog steeds zichtbare overblijfselen van de historisch unieke open akkercomplexen (te vergelijken met de waarde van de terpen in Friesland) en de vele bolle akkers.

Oirschot maakt niet voor niets onderdeel uit (sommigen zeggen het is de parel) van het Nationaal Landschap Het Groene Woud. De doelstelling van het nationaal landschap is duidelijk: het versterken van die kernkwaliteiten (o.a. kleinschaligheid, hoevenlandschap, essenlandschap en openheid). Dat betekent dat vastgelegde kernkwaliteiten moeten worden beschermd zodat de geschiedenis gelezen kan blijven worden en dat grootschalige ontwikkelingen moeten worden voorkomen.

Zowel de provinciale doelstellingen zoals verwoord in het bestuursakkoord "Vertrouwen in Brabant" (openhouden van het landelijk gebied) als de doelstellingen van Brainport (het creëren van een bijzonder werk- en leefklimaat) kunnen voor Oirschot met zijn karakteristieke centrum en zijn prachtig buitengebied een opgave zijn te zorgen voor een rustmoment te midden van drie omliggende stedelijk centra met meer dan 600.000 inwoners.

Tegelijkertijd staan en zullen ontwikkelingen niet stilstaan. We zien de afgelopen jaren een snelle groei van de boomteeltsector die een zeer ingrijpend effect heeft op het landschap zowel in haar vorm als in haar beleving. Boomteelt vormt daarbij een bedreiging van de openheid, tast historisch culturele structuren aan en is bedreigend voor de archeologische bodemschatten.

Rooien van bomen in beschermd gebied aan de Pallande (wisselteelt !) 2010

In deze dynamiek dient er een goede balans te zijn tussen veranderen en verankeren. De eigenstandige economische kracht van de veranderingen vanwege boomteelt vragen om duidelijke en stevige hand van de verantwoordelijke bestuurders. Er is een stevige verankering nodig van de waarden die door de eeuwen zijn gevormd en in de afgelopen jaren beschermd zijn. Dat mag niet worden losgelaten. Boomteelt moet daarom alleen worden toegestaan waar dat geen schade doet. Wij vinden dat de visie (zo u wilt de voorzet van het college) te veel ruimte biedt en dat er sprake zal zijn van een grootschalige ontwikkeling. De balans tussen veranderen en verankeren is zoek. Het

beoogde dynamische beleid is daarmee eenzijdig geworden. Oirschot mag wat betreft de boomteelt geen tweede Haaren worden. Ons eerste voorstel is dan ook:

Voorstel 1. Stel eerst de te behouden waarden vast en een visie op de toekomst en formuleer daarna op basis daarvan een boomteeltvisie

2. De totstandkoming van deze zienswijze op de boomteeltvisie

Het bestuur van de Stichting SBEO heeft samen met haar werkgroep boomteelt de boomteeltvisie bestudeerd en mede op basis van voorliggend veldonderzoek een eerste concept van deze reactie opgesteld.

Deze conceptzienswijze is voorgelegd aan een deskundigenpanel bestaande uit

- Ger van den Oetelaar, oud wethouder Boxtel;
- Fokke (drs. F.P.) Kortlang adviseur bureau ArchAeO voor archeologische advisering
- Loek Hilgers, lid reconstructiecommissie en landschapsambassadeur
- Hetty Geringa, jurist en gebiedsmanager bij de Brabantse Milieu Federatie
- Jef Hendriks, lid monumentencommissie, oud-landschapsconsulent rijksoverheid
-

Kort daarna had het bestuur een overleg met de wethouder waarin wij hebben aangegeven te betreuren dat onze stichting buiten het overleg is gehouden en dat er daarom geen draagvlak is ontwikkeld voor de boomteeltvisie. De wethouder heeft aangegeven dat de onderhavige boomteeltvisie gezien moet worden als “een voorzet voor een discussie”. Deze reactie onzerzijds zien wij dan ook als onze bijdrage aan deze discussie en wij willen daar graag over in gesprek gaan met alle belanghebbenden. Bovendien doet het ons deugd dat de wethouder in overweging wil nemen om eerst de besluitvorming over de Cultuur Historische Waardenkaart af te maken alvorens de boomteeltvisie in de gemeenteraad te laten vaststellen.

Op basis van bovenstaande gesprekken hebben wij ons eerste concept aangevuld en waar nodig aangepast. Dit tweede concept hebben wij in Ons Mevrouw in Middelbeers gepresenteerd aan en besproken met vrienden van de SBEO en de direct omwonenden van open akker-complexen en bolle akkers.

In deze visie/voorzet onzerzijds beginnen wij met een aantal inhoudelijke overwegingen en voorstellen gevolgd door een aantal procesmatige.

Wij hebben getracht een zo handzaam mogelijke visie op te stellen in de vorm van een toelichting en een voorstel dat eventueel door elke politieke fractie later omgezet kan worden in een amendement.

Onze inhoudelijke zienswijze richt zich in eerste instantie op een aantal hoofdpunten (onder 3) en bespreekt vervolgens nog een aantal punten hoofdstuksgewijs (zie 4).

Daarna volgen suggesties voor het bestuurlijke proces (5).

3. De hoofdpunten.

3.1. Boomteelt ten principale

Boomteelt is een vorm van teelt van gewassen die zich fundamenteel onderscheidt van andere vormen van teelt omdat:

- De teelt de openheid (zichtlijnen) van het landschap permanent wijzigt en daarmee afbreuk doet aan de landschapswaarden
- De teelt door dit visuele effect de herkenbaarheid en de beleving van cultuurhistorische waarden (hoevenlandschap/kransakkerdorpen/bolle akkers/akkercomplexen) wegneemt en daardoor de aantrekkelijkheid van het landschap voor de gebruikers (inwoners in de regio en recreanten) vermindert
- De teelt de mogelijke archeologische waarden in de grond verstoort
- De teelt bij het oogsten de aanwezige grond mee afvoert en daardoor enig reliëf in het landschap wegneemt omdat de praktijk leert dat grond van dezelfde kwaliteit niet wordt aangevuld
- De teelt vanwege onkruidbestrijding en eenvormigheid van teelt de biodiversiteit schaadt en de typische weidevogels verdrijft
- De afvoer van de zware kluiten goed verharde wegen vraagt die niet altijd aanwezig zijn

Voorstel 2: In het nieuwe bestemmingsplan moet worden aangegeven in welke gebieden de boomteelt is toegestaan omdat boomteelt moet worden beschouwd als een bijzondere vorm van agrarische teelt (vergelijk intensieve veeteelt) en zo de bij deze teelt aangepaste eisen kunnen worden gesteld en ongewenste effecten worden voorkomen.

3.2. Grootschaligheid

De boomteelt is voor de komende jaren een aantrekkelijk economische activiteit in vergelijking met de bestaande agrarische activiteiten. Voor de variatie in het gebied zou het behouden en versterken van grondgebonden veeteelt (vooral koeien en schapen) een waardevolle bijdrage kunnen zijn voor het landschap. Boomteelt kan grootschalige vormen aannemen en het landschap verder uniformeren. Het belangrijkste gevaar is dat het in feite een grootschalige ontwikkeling wordt, die strijdig is met de kernwaarden van het Nationaal Park Het Groene Woud.

In de huidige visie ontbreekt enig inzicht in de huidige stand van zaken, de groei van het aantal hectaren boomteelt en de mate dat de uitgangspunten in gevaar worden gebracht. In een eerdere boomteeltvisie is de sterke groei aangegeven vanaf 2003 (100 hectare) naar 200 hectare in 2005. Destijds schatte men voor 2008 een omvang van 300 hectare. Het is uiterst relevant te weten hoe de ontwikkeling in 2010 is en wat de komende 10 jaar te verwachten is.

Voorstel 3: Boomteelt aan te merken als een potentiële grootschalige ontwikkeling en derhalve zodanig beleid te ontwikkelen dat er alleen sprake kan zijn van kleinschalige ontwikkeling.

3.3. Toekomstgericht de vierdeling in het buitengebied aanhouden

Al sinds de zestiger jaren is in Oirschot in het buitengebied gewerkt met een heldere vierdeling:

1. Agrarisch (agrarisch voorop en bepalend)
2. Agrarisch met waarden (agrarisch in combinatie met behoud van andere waarden)

3. Natuur en landschap (natuur in combinatie met agrarisch gebruik)
4. Natuur (natuur voorop en bepalend)

In de boomteeltvisie wordt deze indeling zonder argumentatie losgelaten. In de voorliggende visie wordt voorgesteld boomteelt te verbieden in een beperkt aantal specifieke gebieden, los van bovenstaande verdeling. Het gaat dan met name om drie gebieden:

- Boterwijk-Oost,
- Een deel van het gebied ten oosten van Oirschot, genaamd de Heezen.
- Het gebied rond de Oude Toren in Oostelbeers.

De twee beschermde dorpsranden vallen daaronder.

Voor bepaalde in de nog vast te stellen Cultuurhistorische Waardenkaart beschreven percelen met waarden (archeologisch, reliëf) zullen nog beperkingen gelden in de zin van het nodig hebben van een aanlegvergunning (omgevingsvergunning sinds 1 oktober). Voor het overige wordt de boomteelt in zowel de gebieden onder 1 (agrarisch) als de gebieden onder 2 (agrarisch met waarden) vergunning-vrij tenzij de waarde "openheid" is aangegeven. Ook dan is een omgevingsvergunning nodig.

Al met al wordt de boomteelt daarmee te ruim baan geboden en is er onvoldoende mogelijkheid dat vanuit een visie op de toekomst van Oirschot door het College naar de ontwikkelingen kan worden gekeken en er kan worden bijgestuurd.

Oirschot moet geen tweede Haaren worden. Toekomstgericht betekent naar onze mening dat doorgebouwd moet worden op de merknaam (Monument in het Groen) en gebruik gemaakt moet worden van haar gunstige ligging tussen drie grote steden als onderdeel van het Groene Woud. De vele financiële injecties en gedane investeringen moeten niet om zeep worden geholpen. De onderhavige boomteeltvisie betekent een desinvestering. Mocht onverhoopt een positieve bestemming (zie voorstel 2 en 3) geen meerderheid krijgen, dan stellen wij voor in ieder geval te bepalen dat:

Voorstel 4: Uitgaande van de kaarten zoals die bij het bestemmingsplan 2000/2004 zijn vastgelegd moet in het nieuwe bestemmingsplan worden bepaald dat boomteelt alleen vrij van omgevingsvergunningen mogelijk is in de gebieden onder 1 "agrarisch" mits in deze gebieden geen waarde openheid is aangegeven.

In die gebieden en in de gebieden die zijn beschreven als agrarisch met waarden (AMW) geldt onverkort de noodzaak van een omgevingsvergunning. In de gebieden agrarisch natuur en natuur is boomteelt zonder meer uitgesloten.

3.4. Wisselteelt

Wij vinden het een goede zaak dat in de boomteeltvisie de sluiproute wisselteelt onmogelijk wordt gemaakt. De duidelijkheid en handhaafbaarheid vragen daarom. Wil boomteelt mogelijk zijn dan komt dit voort uit de bestemming of wordt dit via een omgevingsvergunning toegestaan. Voor boomteelt op basis van eerdere wisselteelt wordt geen overgangsrecht toegepast.

Voorstel 5. Boomteelt op basis van eerdere wisselteelt valt niet onder het overgangsrecht.

3.5 Het begrippenkader

Omdat in de boomteeltvisie maar ook bij de bespreking van het bestemmingsplan fase 1 de verschillende begrippen niet altijd helder worden gedefinieerd, stellen wij voor om uit te gaan van onderstaande omschrijving. Wij verwijzen in dat verband naar:

- de studie van dr. K.A.H.W Leenders “De historische geografie van Oirschot in vogelvlucht
- het boek “Cultuurhistorie van stad en land (3^e druk 2005) van de heer J.A.Hendrikx, lid van de huidige monumentencommissie.
- het rapport “een cultuurhistorische en archeologische waardestelling van Bolle Akkers en Open Akkers in het buitengebied van Boxtelse en Liempde” (2006) van drs F.P. Kortlang en dr. K.A.H.W. Leenders

Enkeerdgronden of plaggenbodems

Enkeerdgronden of plaggenbodems zijn akkers met een bruine of zwarte teeltlaag van meestal 50 cm of meer. De laag, die overigens ook dunner kan zijn, is ontstaan door het opbrengen van zandhoudende mest (heide of grasplaggen vermengd met mest in de potstal en wordt ook wel “esdek” genoemd, zij het dat deze naam meer past in het noorden van het land (Drenthe) Enkeerdgronden kunnen heel oud zijn (dus al heel vroeg zijn ontgonnen) of relatief jong. Enkeerdgronden hebben lang niet altijd een bolle ligging. Wel vormt de dikke teeltlaag een mooie bescherming voor de eronder gelegen archeologische informatie. De teeltlaag zelf bevat eveneens archeologische informatie over wat er in de boerderij omging.

Bolle akkers / bolle akkercomplexen

Bolle akkers zijn ontstaan door de historische inspanning van de boer die zijn akker verbeterde door er een nog altijd zichtbare bolle vorm aan te geven. Deze bolle akkers komen vaak in complexen voor. In dat kader kan er sprake zijn van bolle akkercomplex als een groep bolle akkers een historische of landschappelijke samenhang vertoont. De reden voor het op deze wijze bol maken (c.q. ploegen) had vaak met de waterhuishouding te maken. Bolle akkers kunnen mede gevormd zijn door het opbrengen van plaggenbodems maar dat is niet noodzakelijk

Open akkercomplex

Open akkers beslaan vaak een groot stuk (50 tot 200 hectare) van een in de ijstijd gevormde dekzandrug liefst met lemig zand. Ze worden gewaardeerd vanwege het grote verhaal van prehistorische bewoning, nederzettingverplaatsing, behoud van verkaveling en wegen, de typische openheid van na de dertiende eeuw, de afdekking van archeologische informatie door de dikke teeltlaag en het nog steeds zichtbaar zijn van de onderliggende dekzandrug die ooit bepalend was voor de komst van de eerste ontginners. De relatie met de bijbehorende nederzettingen aan de randen en de lagere en nabije graslandgebieden laten een open akker in een mooi ensemble passen. In dat verband wordt vaak gesproken van een kransakkerdorp. De open akker is reeds per definitie een akkercomplex: immers een samenhangende grote groep akkers. Open akkercomplexen zijn dus veel ouder en hebben een hogere, bijna zekere kans op archeologische waarden gezien het eeuwenlang gebruik dan de bolle akkers c.q. bolle akkercomplexen.

Kransakkerdorp

Een kransakkerdorp is een nederzettingstype dat meestal in de Middeleeuwen is ontstaan uit een buurtschap of herdgang waarbij de boerderijen om een akkercomplex waren gelegen. Ze waren gegroepeerd langs kronkelige wegen die op verhogingen in het landschap lagen. Soms kende deze weg een min of meer cirkelvorm.

Waarden

Archeologische waarden verwijzen naar informatie die de mens in het verleden heeft achtergelaten in en op de bodem. Ze liggen doorgaans verborgen onder de grond: het bodemarchief.

Cultuurhistorische waarden verwijzen naar informatie die we vaak van de samenleving in het verleden hebben geërfd /overgedragen gekregen in zowel materiële als immateriële zin. Het kan gaan over schilderijen, gebouwen, patronen en structuren in het landschap die nog herkenbaar en zichtbaar zijn. Akkervormen, oude wegen, houtwallen en ook zichtbare grafheuvels vallen hieronder. Het laatste voorbeeld is tegelijkertijd ook een archeologische waarde.

Vorm en beleving

Naast de herkenbare vorm van zowel archeologische als cultuurhistorische waarden is ook de beleving van belang. Het is de impact op gevoelens van esthetiek en ontroering die een gebruiker van de ruimte kan hebben waarbij de beschikbare informatie een verdiepend effect kan hebben.

Openheid is een waarde die enerzijds een aspect van cultuurhistorische waarde kan hebben vanwege de vorm en anderzijds vanwege de beleving.

Voorstel 6: Voorgesteld wordt om bovenstaande begrippen in de verdere nota's aan te houden.

3.6. Akkercomplexen

In de boomteeltvisie van 2008 en in de nieuwe boomteeltvisie worden een aantal gebieden beschreven en beoordeeld. Zie bijlage 1 met de nummering.3.6.1. Het gebied 1 ten oosten van Spoorдонk Beerseveld-Lubbersstraat. Tot op heden is deze open akker met een bolle ligging en met een middelhoge archeologische waarde een beschermd akkercomplex. Het gebied grenst aan de ecologische zone van de Groote Beerze. Deze dorpsrand van Spoorдонk dient beschermd te worden vanwege zijn unieke belevingswaarde van openheid. In de visie van de Gemeente worden de waarden onderkent en gesteld dat een omgevingsvergunning voor het aanpassen van perceelgrenzen, het vellen van gewassen en behoud van reliëf nodig is, maar wordt de boomteelt vrijgegeven. Wij zijn van mening dat boomteelt hier strijdig is en in ieder geval een omgevingsvergunning nodig is.

Voorstel 7: Voor dit gebied 1 minstens de omgevingsvergunning handhaven.

Gebied 1 met zicht op de toren van Spoordonk

3.6.2. Het gebied 2 ten zuiden van Middelbeers

Tot op heden is dit een beschermd akkercomplex met een hoge cultuurhistorische waarde. Het is een akkercomplex met esdek, bolle ligging en steilranden. Dit akkercomplex dateert in eerste aanleg uit de Late Middeleeuwen (1250-1500). Voordien lagen hier kleinschalige cultuurlandschappen. In de noordwesthoek van het akkercomplex ligt de oude, middeleeuwse kerk (15e eeuw).

Het gebied is gelegen tussen - en kent een samenhang met - de Kuikseindscheide (cultuurhistorische waarde redelijk hoog) en de hieromheen gelegen jonge heidebebossingen.

De openheid van het gebied zorgt voor een direct zicht op de kern van Middelbeers met de oude kerk en de Willibrorduskerk. Een unieke beleving die beschermd dient te worden. Het gebied is tot op heden gevrijwaard van hoge boomteelt. Op dit moment vindt beperkte lage boomteelt plaats in het kader van wisselteelt.

Voorstel 8: In het gebied 2 ten zuiden van Middelbeers is hoge boomteelt niet mogelijk. De bestaande lage boomteelt, bestaand in het kader van wisselteelten, zal bij gewenste continuering alleen door het verlenen van een omgevingsvergunning mogelijk zijn.

Gebied 2 : met zicht op de beide kerken

3.6.3. Het gebied 3 Boterwijk-Oost

Wij onderschrijven van harte de afweging dat zowel de beschermde dorpsrand vanwege de unieke beleving van openheid als ook het resterende deel van dit gebied beschermd moet worden tegen boomteelt. Het is een redenering die naar onze mening ook in andere gebieden zou moeten worden toegepast.

Zoals terecht is opgemerkt in de boomteeltvisie blijft er buiten het gebied van 250 meter t.o.v. de kern, waarin openheid beschermd dient te worden, een beperkt resterend deel over. In dit deel moet laanboomteelt geweerd worden. Ons inziens is het voor de openheid van het gebied vanaf de Boterwijksestraat en voor de duidelijkheid i.v.m. handhaving belangrijk dat er helemaal geen boomteelt plaats vindt.

Ons voorstel is dan ook om de grens van 250 m te laten vervallen en deze op de Boterwijksestraat te leggen,

Voorstel 9: Laat voor gebied 3 zonegrens van 250 m vervallen en leg deze op de Boterwijksestraat.

3.6.4. Het gebied 4 ten oosten van Oirschot: de Heezen

De redenering bij de Boterwijk zou ook hier gevolgd moeten worden. Helaas is in dit gebied aan de noordzijde in de afgelopen jaren in afwijking van het bestemmingsplan boomteelt ontstaan die de waarde van dit open akkercomplex met een nog gave structuur van een kransakkerdorp heeft aangetast. Oorzaak zijn een combinatie van factoren waarbij ook de gemeente steken heeft laten vallen door onder meer mondelinge toezeggingen te doen.

De desbetreffende boomtelers weigerden enerzijds een omgevingsvergunning aan te vragen door zich te beroepen op het overgangsrecht of teelden bomen op grond van de sluiproute wisselteelt. Vervolgens werden de termijnen opgerekt en staan er nu reeds bomen sinds 2003. Misverstanden vanwege een fout op de kaart in 2003 en toevalligheden uit het museum van opmerkelijke gebeurtenissen spelen daarbij op de achtergrond mee.

Kortom de desbetreffende boomtelers beschouwden en gebruikten het gebied als een agrarische bestemming zonder enige waarden.

Voor één perceel is in 2006 zonder dat aan de gestelde eisen werd voldaan een omgevingsvergunning afgegeven. Daarmee is er voor dit gebied aan de noordkant een nieuwe situatie ontstaan, die nu met deze boomteeltvisie positief wordt bestemd en daarmee gelegaliseerd.

De cultuurhistorische analyse van de Keiaarden wordt als een konijn uit de hoge hoed getoverd. Tot nu toe werd door de Provincie en de gemeente dit gebied aangewezen als een van de nog zeldzame kransakkerdorpen met de buurtschappen Snepseind, de Notel en Straten. Het is storend dat bij deze nieuwe redenering op geen enkele wijze verwezen wordt naar een nieuw inzicht in de erkende huidige cultuurhistorische analyses noch naar recent onderzoek van deskundigen op dit terrein. Een dergelijke redenering is niet onderbouwd en gezien de hiervoor genoemde feiten te doorzichtig.

Het gaat hier dus enkel en alleen om de ontstane situatie waar een flink areaal boomteelt aanwezig is en betreffende boomtelers ook bij het inspreken in de raadsvergadering van 28 september 2010 duidelijk hebben gemaakt niet te willen inbinden.

Dergelijke ontwikkelingen kunnen helaas plaatsvinden en wij beseffen dat het college een realistische oplossing tracht te vinden door voor dit gebied een uitzondering te maken. Wij willen hierin meegaan indien er bereidheid is tot nader overleg over de grenzen van het gebied, de aan- en afvoer van bomen, het opstellen van een landschapsinpassingsplan en een versterkingsplan ter compensatie. Ook het vastleggen van het handhaven van het zandpad aan de Pallande zal hier onderdeel van moeten vormen

Voorstel 10: In te stemmen met deze visie voor gebied 4 met de toezegging dat het college in overleg met de boomtelers en met een positief advies van de WUBBO (zie later) zal zorg dragen voor een oplossing in de geest van bovenstaande.

Gebied de Heezen met links de hoge heg met ijzeren toegangspoort boomkwekerij (2010)

3.6.5. Het gebied 5 rond de Oude Toren in Oostelbeers

Het belang van openheid en het belang van het zicht op dit unieke monument wordt ook in de boomteeltvisie onomwonden erkend. Wij kunnen daar van harte mee instemmen met de opmerking dat enige verbetering van het zicht op deze toren met een landschapsplan c.q. snoeibeurt op zijn plaats zou zijn. Ook nader overleg over onderhouds- en gebruiksplan willen wij in dit verband voorstellen.

Voorstel 11: In het kader van het beheer van het monument Oude Toren zal door het college in overleg met betrokkenen (Gilde en stichting) een onderhouds- en gebruiksplan worden opgesteld.

3.6.6. Nog aanvullende akkercomplexen

Eigen studie levert mede op basis van een gangbare systematiek de volgende gebieden op die om bescherming vragen:

Het gebied 6 : Akkercomplex open gebied Moleneind, de Braken-Akkerweg

- Open gebied, een bolle akker met rondom boerderijen, een kransakkerdorp-landschap. Archeologische en cultuurhistorische waarde hoog.
- Belevingswaarde hoog met fraaie doorzichten. - Nog gevrijwaard van boomteelt.

Het gebied 7: Akkercomplex Driehoek-Hoogeindseweg Oostelbeers

- Open akkercomplex met esdek, bolle ligging met rondom boerderijen.
- Archeologische waarde middelhoog
- Belevingswaarde hoog met fraaie doorzichten.
- Nog gevrijwaard van boomteelt

Het gebied 8: Akkercomplex Middelbeers, Voorteindseweg-Heiakkerweg-Huijgevoort.

- Open akkercomplex met esdek, bolle ligging.
- Het gebied grenst aan de Groote Beerze met de ecologische zone.
- Cultuurhistorische waarde: middelhoog
- Belevingswaarde hoog, open randgebied met fraaie doorzichten vanaf bruggetje Groote Beerze op Huijgevoort, direct zicht op de bebouwing van Middelbeers. Een fraai open gebied tot op heden gevrijwaard van boomteelt.

Het gebied 9: Akkercomplex Middelbeers, Kattenberg-Putstraat-Baest

- Een tot op heden beschermde open akker.
- Open akkercomplex met esdek, bolle ligging
- Cultuurhistorische waarde middelhoog
- Belevingswaarde hoog met een directe relatie met landgoed Baest en de ecologische zone van de Groote Beerze

Het gebied 10: Akkercomplex Straten-Bollen.

- Cultuurhistorische waarde hoog.
- Open kleinschalig landschap met bol liggende akkers, esdek.
- Belevingswaarde hoog met fraaie doorzichten vanuit Montfortlaan, de Bollen en Bestseweg.

Het gebied 11: Akkercomplex Westelbeers, Schepersweg-Voldijnseweg.

- Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog.
- Akkercomplex met esdek, bolle ligging, steilranden, zandpaden, en (restanten van) hakhout.
- Dwars door het akkercomplex loopt de ecologische zone van de Groote Beerze
- Het gebied kent een samenhang met het beekdal van de Groote Beerze en met de Kuikseindsche heide en de hierom heen gelegen jong heidebebouwingen. - Belevingswaarde hoog.

Voorstel12: Het college wordt verzocht om voor bovenstaande gebieden 6 tot en met 11 te bepalen dat boomteelt strijdig gebruik is

4. De boomteelt visie per hoofdstuk

Hieronder geven wij commentaar waarbij we de paragrafen van het rapport Boomteeltvisie gemeente Oirschot volgen.

Ad 0 Voorwoord

Aangegeven wordt dat in het buitengebied een balans moet worden gevonden tussen de verschillende gebruikers (boeren, burgers en buitenlui) en belangen (agrarisch, landschappelijk, cultuurhistorisch etc.). Dat onderschrijven wij. Behoud van het erfgoed Oirschot betekent ook voor ons dat er voldoende dynamiek dient te zijn en met nieuwe ontwikkelingen op een verantwoorde wijze moet worden omgegaan. Wij spraken eerder over de combinatie van verankeren en veranderen. Daarom is het van belang dat eerst de te verankeren en te beschermen waarden vast te stellen. Pas dan kan naar de onderhavige belangen van de sectoren (boeren, burgers en buitenlui) worden gekeken waarbij een duidelijk perspectief het kompas moet zijn. Wij vinden dat het perspectief Haaren niet het kompas moet zijn en dat gekozen moet worden voor een toekomstperspectief van een Monument in het Groen. Ook de toekomstvisie zoals het College die nu aan het ontwikkelen is dient duidelijk te zijn alvorens keuzes te maken. Oirschot moet haar kip met gouden eieren niet slachten.

Voorstel 13: De vast te stellen Cultuur Historische Waardenkaart dient het anker en de vast te stellen toekomstvisie het kompas te zijn bij het afwegen van de belangen van de verschillende gebruikers van het buitengebied.

Voorstel 14: De besluitvorming over de boomteeltvisie wordt afgerond nadat de Cultuur Historische Waardenkaart is vastgesteld en het toekomstvisie door de gemeenteraad is vastgesteld.

Ad 1.1 Inleiding

In de nota ontbreken enige cijfers over de snelheid waarmee de boomteelt zich heeft ontwikkeld en er is geen doorberekening / taxatie gemaakt van het percentage buitengebied dat in de toekomst in beslag zal worden genomen door de boomteelt. In 2005 ging het om een totale oppervlakte van 190 hectare. Wij schatten dat in 2010 het aantal hectaren is verdubbeld en dat deze stijging zich verder door zal zetten.

Voorstel 15: Bij de uitgangspunten voor het bestemmingsplan dient een beleidsmatig gewenste omvang van het aantal hectaren in gebruik voor boomteelt te worden aangegeven en bij het afgeven van omgevingsvergunningen in ogenschouw te worden genomen.

Ad 2.2 Bufferzone

Voor de export van de laanbomen is het nodig dat bomen een certificaat hebben en ze daarom afkomstig dienen te zijn uit een zogenaamde bacterievuurbufferzone. Oirschot valt in bufferzone 16 die zich uitstrekt van Haaren tot St. Oedenrode en die zuidelijk door de A58 wordt begrensd. De gebieden aan de buitenrand van deze zone (breedte van 1 kilometer) ontvangen veiligheidshalve niet het certificaat voor export en zijn aangewezen op de landelijke markt.

Bovenstaande maakt duidelijk dat in principe de gronden ten zuiden van de A58 en daaraan grenzend richting Spoorдонк economisch van minder belang zijn dan die welke in het midden van de bufferzone liggen. Men zou kunnen opteren om alleen boomteelt in het midden van bufferzone 16 te accepteren tenzij er dringende redenen zijn om hier van af te wijken.

Voorstel 16: Voor boomteelt aan de rand of buiten de bufferzone is een omgevingsvergunning nodig waarbij ook het economisch belang zal worden meegewogen.

Op de tweede plaats is er vanwege de rechtstreekse onderlinge handel en het verplaatsen van bomen van elders (eerst van buiten een buffergebied en daarna naar een buffergebied alvorens export) een gevaar dat niet alleen de boomteelt zelf wordt aangetast door aangekochte bomen van elders maar ook de totale groenvoorzieningen in Oirschot een groter gevaar lopen dan bij geen of zeer beperkte boomteelt.

Voorstel 17: Binnen de grenzen van de gemeente zal een gericht beleid worden gevoerd ter voorkoming van bacterievuur

Ad 2.3 Archeologie

In de inleiding hebben wij aangegeven dat de boomteeltvisie eigenlijk op de muziek vooruit loopt. Pas als de Gemeentelijke Archeologische en Cultuurhistorische Waardenkaart is vastgesteld, kan worden bepaald waar boomteelt mogelijk is met of zonder omgevingsvergunning en waar de boomteelt strijdig is. Duidelijk moet zijn dat de doelen van de Waardenkaart boven de doelen van boomteelt staan. Bovendien is sinds het verdrag van Malta bepaald dat bij een vermoeden van archeologische waarde altijd een onderzoek is vereist.

Voorstel 18: De Waardenkaart vormt uitgangspunt voor en staat als doelstelling boven de visie op boomteelt.

Ad 3.1 Grondsoort

De opmerkingen over het zelfregulerend vermogen van de boomtelers zijn ons niet duidelijk en vragen nadere onderbouwing. Wij beseffen de relevantie van de grondsoort voor de boomteelt maar onderkennen de relevantie van deze paragraaf in het kader van de boomteeltvisie niet.

Ad 3.2 Maximale bewerkingsdiepte.

Er is door de jaren heen altijd discussie geweest over de diepten die al dan niet archeologische waarden zouden kunnen aantasten.

Wij constateren dat:

- 30 cm door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt aangehouden
- 40 cm door de Provincie

Voorgesteld wordt om -50 cm aan te houden voor gebieden met een hoge of middelhoge archeologische waarde.

Inmiddels is onlangs door de gemeenteraad besloten dat maximaal 0,5 meter is toegestaan met uitzondering van boomteelt in archeologisch waardevolle gebieden. In ons gesprek met het deskundigen panel kwam naar voren dat de dikte van het plakkendek zeer kan verschillen van deze statistische benadering. Beter is het om per perceel indien gebruik van boomteelt overwogen wordt een bodemkundig onderzoek te doen.

Hoe hoger de boom, hoe dieper doorgaans de wortels. Om die reden is er in vele gevallen sprake van een samenhang tussen enerzijds de bescherming van archeologische waarden en anderzijds de bescherming van de landschapswaarden als openheid en daarmee ook de beleving van een cultuurhistorisch gebied met relevante zichtrelaties.

Ook bij de overwegingen rond de Boterwijk komt dit in deze boomteeltvisie naar voren. Vanwege deze samenhang doen wij het volgende voorstel.

Voorstel 19: Voor boomteelt in gebieden met een hoge en middelhoge archeologische waarde en/of landschappelijke waarde geldt een maximale bewerkingsdiepte van 30 cm.

Voorstel 20: Er bestaat de mogelijkheid om hier van af te wijken via een omgevingsvergunning mits de aanvrager eerste een bodemkundig onderzoek heeft uitgevoerd en vervolgens deze aanvraag geadviseerd wordt door een breed samengestelde werkgroep uitvoering bestemmingsplan buiten gebied. (Wubbo zie hierna).

Ad. 3.2. Verstoring

In de boomteeltvisie wordt de kat op het spek gebonden omdat expliciet wordt gesteld dat: "indien kan worden aangetoond dat de grond al verstoord iszal de bescherming los moeten worden gelaten en is voor een diepere bewerking geen omgevingsvergunning meer benodigd".

Hoewel we graag uitgaan van te goeder trouw leert het verleden dat in deze vooropgezet (paulianeus) handelen verleidelijk is.

In dat verband is het van groot belang dat in de praktijk voorkomen moet worden dat gemakkelijk wordt ingestemd met bezwaren van "reeds verstoorde" percelen.

De bewijslast dient zwaar te zijn en geen schijn te bevatten van vooropgezet handelen. Mede daarom moet anticiperend sprake zijn van streng toezicht en stevige handhaving. De " strategie" van voldongen feiten ligt op de loer.

Voorstel 21: Verzoeken voor ontheffing vanwege eerdere verstoring zullen altijd door een externe deskundige op diverse aspecten moeten worden onderzocht alvorens om advies wordt gevraagd aan de Wubbo (zie hierna)

Ad 3.3. Teeltondersteunende voorzieningen

In het Nationaal Landschap het Groene Woud zijn vanwege het vigerend provinciaal beleid Teeltondersteunende voorzieningen (permanent en tijdelijk) niet mogelijk in agrarische gebieden met waarden (ALW). Concreet betekent dat in de hiervoor genoemde akkercomplexen (zie 3.6) teeltondersteunende voorzieningen verboden zijn. Bovendien is het alleen in agrarische gebieden zonder landschapswaarden mogelijk het bouwvlak uit te breiden van 1,5 hectare tot een bovengrens van 3 hectare.

De uitbreiding mag dan worden volgebouwd met teeltondersteunende voorzieningen.

De gemeente biedt zelfs de mogelijkheid dit middels een buitenplanse ontheffing of postzegelplan te doen waarbij men dus buiten het bouwvlak mag uitbreiden.

Wij zijn van mening dat de gemeente hier wel een hele diepe buiging maakt naar de boomtelers, die middels ontheffingen de mogelijkheid krijgen tot verdere uitbreiding tot 3 hectare. Deze (horizon)vervuiling is het "monument in het groen" onwaardig.

Voorstel 22. In de aangewezen akkercomplexen,alsmede in (andere) agrarische gebieden met andere waarden zijn teeltondersteunende voorzieningen niet toegestaan gezien de ligging in het Groene Woud en/of het provinciaal beleid in deze".

Voorstel 23. Ook voor de gebieden met alleen een agrarische bestemming (dus zonder andere waarden) geldt dat uitbreiding tot 3 hectare bouwvlak voor teeltondersteunende voorzieningen slechts (na advisering door de WUBBO) met een omgevingsvergunning mogelijk is terwijl uitbreiding tot meer dan 3 hectare strijdig is met het bestemmingsplan.

Ad 3.7. Openheid

Zoals hiervoor aangegeven is openheid een belangrijke landschapswaarde die de beleving van ook cultuurhistorisch waarden mogelijk maakt.

Voorstel24 In het bestemmingsplan wordt en/of blijft de landschapswaarde openheid gehandhaafd en op de kaarten van de desbetreffende gebieden aangegeven.

5 Procesmatig

5.1. Het opstellen van deze nota

De boomteeltvisie is eenzijdig tot stand gekomen in overleg en onderhandeling tussen de boomtelers, ZLTO en de wethouder. Het is op zich een goede zaak dat zij overeenstemming hebben bereikt. Alleen de stichting SBEO is aan het begin uitgenodigd om haar visie op boomteelt te geven. Andere belangengroepen zijn niet uitgenodigd. De stichting SBEO heeft aangegeven graag bij het overleg, c.q. de onderhandeling betrokken te worden. De wethouder gaf daarbij aan dat deelname van de SBEO door de boomtelers niet op prijs werd gesteld gezien de opstelling van onze stichting in zake handhaving en publicaties in de media. De stichting is daarom verder niet bij het overleg betrokken en heeft de wethouder haar onvrede hierover laten weten. Toen de nota klaar was en laatste punten nog moesten worden afgesproken, is er een tweede overleg geweest waar de conclusies mondeling zijn verteld. De mogelijkheid om het beschikbare stuk te lezen werd ons niet geboden. De wethouder was van mening dat wij na besluitvorming in het college van B&W voldoende invloed via de onderhavige zienswijze zouden kunnen uitoefenen.

Wij constateren helaas dat hier sprake is van een eenzijdige benadering en niet gestreefd is naar een draagvlak bij andere groeperingen.

Ook de in de raadsinformatiebrief van de voormalige wethouder Kerkhofs genoemde archeologische en cultuurhistorische waarden zijn buiten beschouwing gebleven. Voorgaande hebben wij aan de wethouder bekend gemaakt en ook in het laatste gesprek met hem ter voorbereiding op deze zienswijze besproken. Wij zijn verheugd over het feit dat de wethouder heeft aangegeven dat deze boomteeltvisie van de Gemeente gezien moet worden als “een voorzet voor een discussie”.

5.2. De Werkgroep Uitvoering Bestemmingsplan Buitengebied Oirschot

Wij vinden het van belang dat ook mede in het kader van de beoogde bestuurlijke vernieuwing er meer gezamenlijkheid en transparantie komt.

Wij pleiten voor het instellen van een breed samengestelde werkgroep die garant kan staan voor:

- evenwichtige afweging van de relevante belangen, al dan niet voorzien van deskundig advies
- transparantie van het bestuur in die zin dat vergunningen niet ongezien worden afgegeven
- meer acceptatie en draagvlak c.q. minder bezwaarprocedures bij afwijkingen. De uiteindelijke bevoegdheid tot beslissen blijft bij het college evenals de rol van het ambtelijk apparaat om te adviseren.
- In het gesprek met de externe ervaringsdeskundigen kwam naar voren dat het van belang is dat:
- er een eenduidig mandaat wordt gegeven waarbij eensgezind advies in principe wordt overgenomen

- de commissie uit vijf tot zeven leden bestaat met een onafhankelijke voorzitter
- de ambtenaren vooraf een technisch inhoudelijk en historisch consistent preadvies opstellen
- steeds de toets van het bestemmingsplan voorop staat en gaandeweg ook een eenduidige interpretatie voor zover het plan onverhoopt toch onduidelijk is
- voorwaarden gesteld kunnen worden bij het aanvragen van een omgevingsvergunning zoals een omschrijving van de karakteristieken volgens een sjabloon.

Naast de aanvragen (de gevallen) die de commissie bepreekt zou twee keer per jaar een bredere conferentie kunnen worden gehouden waarin het beleid, de ontwikkelingen en de voortgang worden geëvalueerd.

Voorstel 25: het tot stand brengen van een Werkgroep Uitvoering Bestemmingsplan Buitengebied Oirschot met als taak Burgemeester en Wethouders op verzoek of uit eigener beweging van voorlichting en advies te dienen ten aanzien van:

- a. *het opstellen en uitvoeren van plannen met betrekking tot het buitengebied van de gemeente Oirschot,*
- b. *Aanvragen voor omgevingsvergunningen;*
- c. *Ingediende landschapsversterkingsplannen die gekoppeld worden aan ontwikkelingen die het vigerende bestemmingsplan buitengebied mogelijk maakt;*
- d. *Alle andere aangelegenheden die van belang kunnen zijn in het kader van de zorg voor het buitengebied van de gemeente Oirschot. Voorts brengt de werkgroep advies uit over alle aangelegenheden, waarover burgemeester en wethouders haar oordeel vragen. De werkgroep kan zich ongevraagd tot burgemeester en wethouders wenden met vragen, opmerkingen, adviezen, wanneer zij dat in het belang van haar taakuitoefening nuttig acht.*
De werkgroep organiseert in dat verband minstens één keer per jaar een brede beleidsconferentie.

Voorstel 26: Het College op te dragen in overleg met de betrokkenen te komen tot een geaccepteerde en brede samenstelling van de commissie met een onafhankelijke voorzitter en desgewenst tijdelijke externe procesmatige ondersteuning

5.3. Het landschapsversterkingsplan

Verder stellen wij voor dat bij een aanpassing op het bestemmingsplan (overgangsrecht, vrijstelling of omgevingsvergunning) er altijd ter compensatie “een voor wat hoort wat” regeling aangeboden moet worden in de vorm van een landschaps-versterkingsplan. Het landschaps-versterkingsplan is een rapportage waarin aangegeven staat op welke wijze een bepaalde ontwikkeling leidt tot een substantiële versterking van gebiedswaarden.

De rapportage bevat versterkingsmaatregelen als het aanleggen van landschaps- of natuurlijke elementen, het aanbrengen van beeldkwaliteit en/of het herstellen van cultuurhistorische elementen aan gebouwen en/of omgeving.

Ook dit landschapsversterkingsplan betreft de commissie bij haar advies. Deze commissie kan deze afweging plegen en in specifieke gevallen zich extra laten adviseren door de adviescommissie agrarische bouwaanvragen, de monumentencommissie of de provinciale deskundige op het terrein van de archeologie of

cultuurhistorie. De bepalingen betreffende de 10 % van een perceel aan te planten conform een goed te keuren beplantingsplan, kunnen een onderdeel zijn van dit landschaps-versterkingsplan.

Voorstel 27: In het bestemmingsplan wordt opgenomen dat bij het afgeven van een omgevingsvergunning een landschapsversterkingsplan onderdeel van de besluitvorming vormt.

Het bestuur van de Stichting Behoud Erfgoed Oirschot:

Frans Adriaanse (voorzitter)

Gerard Vinke (secretaris)

Ton Pel (penningmeester en lid werkgroep boomteelt)

Johan Jansen

Ben van Dorst.

Het bestuur is bij het opstellen van deze zienswijze ondersteund door Pieter Goosen en Gerrit Damhuis als de leden van de werkgroep boomteelt.

Oirschot, november 2010

Bijlage 1. Overzicht van de 11 te beschermen akkercomplexen

